

Cu Tudor SMOLEANU în *And Bjork of Course* de Thorvaldur Thorsteinsson

Ioan COMAN:

*„Actoria este arta de
a intra în rezonanță cu spectatorul”*

Ioan Coman este unul dintre cei mai activi actori ai Teatrului „Toma Caragiu” din Ploiești. Joacă mult atât dramă, cât și comedie. A lucrat cu numeroși regizori, printre care îi pomenește cu drag pe: Alexandru Dabija, Cristi Juncu, Andreea Vulpe, Radu Afrim. Stagiunea aceasta a avut premiera cu spectacolul *Furtuna* de William Shakespeare, regizat de Cristi Juncu, unde joacă *Prospero*. Un rol din care a luat, conform spuselor sale, doar partea pe care o putea stăpâni. La o ceașcă de *cappuccino*, ne-am amuzat mult vorbind despre teatru, actori și viață în general.

Mirela Sandu: *Cum s-ar prezenta actorul Ioan Coman unui spectator care nu l-a văzut pe scenă?*

Ioan Coman: Sunt destul de discret cu viața mea personală și cred că așa ar trebui să fie fiecare actor. Sunt personalități care nu pot nici să tușească că se scrie în toată presa, cred că această publicitate le face să fie mai mult vedete mass-media și mai puțin actori. Cred că spectatorii ar trebui să vină să vadă spectacolele fără să-i influențeze nimic din afară. Credința mea este că teatrul nu a dispărut până acum, în ciuda televiziunii și a filmului, pentru că implică o relație umană directă. Actorii sunt asemenea unor corzi care vibrează și transmit emoție, făcându-i pe cei din sală să intre în rezonanță, să o simtă chiar la nivel epidermic. În asta, cred eu, constă arta actorului de teatru.

M.S.: *V-ați născut lângă Bistrița...*

I.C.: Părinții mei sunt dintr-un sat sășesc de lângă Bistrița. Părinții lor au coborât de pe munte, de undeva de pe lângă Someșul Rece și Someșul Cald, ca să-l colonizeze, după ce acesta fusese părăsit de sași în perioada interbelică. Este un spațiu de care am încercat să fug, să mă desprind, și la care acum, la patruzeci de ani, mă întorc.

M.S.: *Cred că sunt locuri frumoase. Vă este dor de acolo?*

I.C.: Nu mă atașez de loc, ci de oamenii de acolo. Mulți dintre cei care trăiau, iubeau și își făceau griji, în satul în care am copilărit, nu mai sunt. Când am fost ultima dată acolo, aproape că nu l-am mai recunoscut, drumul a fost asfaltat și s-a înălțat cu aproape o jumătate de metru, mi s-a părut că satul se scufundă încet, încet în pământ. Mi-e dor de oamenii simpli, nealterați de consumism și tranziție, de cei care sunt vii și tineri în amintirile mele.

M.S.: *Sunt lucruri din copilărie la care vă gândiți?*

I.C.: Când vreau să mă refugiez, mă întorc în anii copilăriei. Mi-l amintesc pe bunicul care stătea cu urechea la radio și trăgea de o gută potențiometrul ca să prindă *Europa Liberă*, dar se auzeau mai mult arabii. De bunica care dădea de mâncare la găini spunând *Tatăl Nostru*. Mergeam la strâns de fân și ne ascundeam sub nuci de căldură și sub căpițe de ploaie. Tata era un navetist convins și ura munca la țară, iar bunicul era un țăran care își iubea caii și ura Colectiva în care nu s-a înscris niciodată. Într-o vreme când caii erau pe cale de dispariție din cauza colectivizării bunicul meu avea cinci. Toată vara mi-o petreceam împreună cu el și cu animalele lui dragi pe dealuri, la fân. Mă întorc mereu cu gândul la anii aceia când, rezemat în furcă, mă uitam la avioane și mă întrebam dacă voi ajunge vreodată să zbor.

M.S.: *Cum a venit dragostea de teatru. Inițial ați făcut altă facultate...*

I.C.: Am crescut într-o zonă în care nu exista teatru, la Bistrița puteam să văd doar filme. Primele clase le-am făcut la sat, unde eram puțini în clasă. Aveam note bune și la matematică și la română. Când am trecut în clasa a șaptea, părinții mei au fost sfătuiți să mă mute la oraș. De atunci am început să nu mă mai simt nicăieri acasă. La teatru m-a atras emoția de dincolo de spectacol, faptul că făceam parte din public, iar pe scenă era un om adevărat care putea să uite textul, să facă infarct, să se împiedice. Mă gândeam că în orice moment actorul din fața mea ar putea să iasă din personaj și să mă întrebe ceva pe mine, cel din sală. Mi se părea seducător faptul că între mine și actor era o convenție mai mult decât fragilă, dată de rigorile reprezentației și din care puteam, din cauza unui accident, evada în orice clipă. Asta îmi dădea o emoție suplimentară, dincolo de ce se întâmpla efectiv pe scenă.

Cu Florentina NĂSTASE în *Furtuna* de Shakespeare

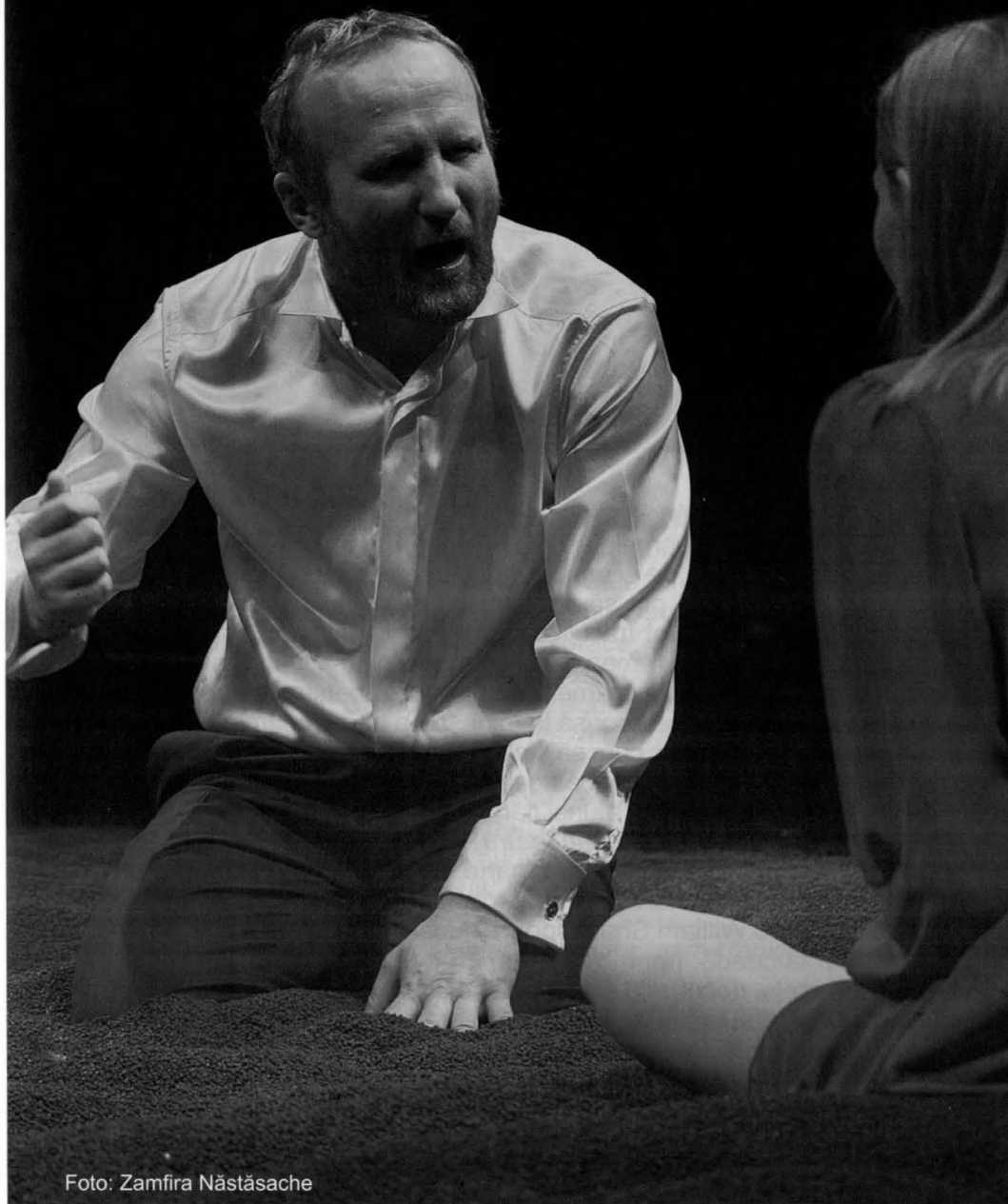

Foto: Zamfira Năstăsache

În Călătoria domnului Perrichon

M.S.: Acum vă mai gândiți la asta?

I.C.: Mă înspăimântă lucrurile acestea. În ceea ce mă privește este un paradox. Dacă trebuie să spun ceva pe scenă, eu ca persoană, sunt îngrozit. Nu îmi găsesc cuvintele. În orice personaj pot să improvizez la nesfârșit și să ajung acolo unde trebuie, dar când apar eu, tot tracul din lume mă invadează. Prima mea amintire legată de public este de pe vremea când eram mic și m-a luat o mătușă să îmi facă fotografii în oraș. M-a dus într-o cameră, fotograful m-a așezat între doi câini imenși de pluș care se uitau cu limba scoasă la mine, mi-a băgat o lumină orbitoare în ochi și îmi tot spunea, din întuneric, cum să stau și cum să zâmbesc. Am început să plâng și nu am mai făcut fotografia. Cred că această întâmplare mă urmărește din subconștient de câte ori apar în public, atunci când stau în lumină și nu îmi văd auditoriul.

M.S.: Când ați început să jucați teatru?

I.C.: În liceu am intrat într-o trupă foarte bună de amatori cu care am mers la festivaluri, la Cântarea României. Primul rol pe care l-am interpretat a fost în *Visul unei nopți de vară* de William Shakespeare, jucam Oberon și Tezeu. Îmi pot aminti piesa de la cap la coadă, pentru că eram cu toții prezenți la repetiții, ne făceam împreună costumele, decorurile și tot ceea ce ținea de spectacol. După terminarea liceului, am vrut să dau la teatru, dar cum nu era facultate în Cluj, am renunțat. Am dat la Facultatea de Electronică. Eram în anul al II-lea când s-a înființat Facultatea de Teatru, în anul următor m-am înscris. Din nevoia de a termina lucrurile, am mers la cursuri în paralel, deși știam că nu voi face decât o singură profesie.

M.S.: Ce profesori ați avut?

I.C.: Am avut-o pe Melania Ursu, o actriță de școală stanislavskiană care m-a învățat un lucru pe care, cred eu, ar trebui să îl învețe toți actorii. În primii doi ani

am făcut numai psihologia crizei, toate personajele pe care le lucram se aflau în situații-limită. Ne spunea că așa se relevă personalitatea și caracterul personajelor. Eram șapte studenți în clasă. Facultatea era la început, iar profesorii nu duseseră încă până la sfârșit o generație și aveau cu toții dorința de a munci, de a experimenta și de a învăța. Făceam actorie de dimineața până seara, căutam, ne certam, ne împăcam. A fost o perioadă frumoasă. Funcționam în cadrul Facultății de Filologie, iar examenele se țineau într-o sală mare care se umplea cu toate fetele din facultate. Așa m-am și însurat.

M.S.: *Ce înseamnă pentru dumneavoastră să fiți actor?*

I.C.: În fizică sunt două teorii care se bat cap în cap: cea a relativității care explică universul macrocosmic și mecanica cuantică pentru descrierea lumii subatomice. Una susține că putem anticipa, cealaltă că putem doar presupune lucruri. Fizicienii caută o teorie unificatoare și unii sunt de părere că au găsit-o și că aceasta ar fi teoria stringurilor care susține că tot ce există în universul nostru material este format din mici corzi, care vibrează la anumite rezonanțe și generează materie și energie. Cred că același lucru se întâmplă și cu actorul, la un alt nivel, actorul este un string care generează emoție. Pe parcursul a două ore face ca oameni care nu s-au văzut niciodată să fie uniți de aceleași emoții. Emoția creează sentimentul, sentimentul – atitudinea, din atitudine se nasc situațiile și relațiile între personaje, mai ai nevoie de caractere și acțiuni. Eu cred că despre asta este vorba în teatru. Actoria este în primul rând arta de a genera emoția și de a intra în rezonanță cu spectatorul.

M.S.: *Este vorba numai de rezonanța actor-spectator? Dar relația cu regizorul, cu colegii?*

I.C.: Pe regizor și colegi te poți baza în repetiții, dar, cred eu, în timpul spectacolului actorul este singur. Pe scenă este alături de colegi, dar marele pariu este între el (*personajul*)–sine (*actorul*)–*spectator*. Este singurătatea alergătorului de cursă lungă. Actorul este cel care face întotdeauna lucruri împotriva firii. În timp ce toți ceilalți se protejează și nu vor să se dezbrace, el luptă cu sine și o face. Cu cât se deschide mai tare și își arată slăbiciunea, cu atât este mai bun. Nu poate juca ceva ce nu este în el. De aceea este și egoist uneori.

M.S.: *Și ce se întâmplă dacă nu rezonază cu personajul respectiv? Dacă nu este în el...*

I.C.: Atunci este greșeala regizorului că l-a distribuit. Este necesar ca acesta să știe să schimbe actorul ori să ducă personajul spre ceva ce el are. Talentul se vede atunci când surprinzi regizorul și audiența, când găsești expresia paradoxală a lucrului, adică ai o reacție neobișnuită la o situație dată. Prin logică nu cred că poți ajunge la o asemenea soluție.

M.S.: *Vă considerați un actor talentat? Am citit câteva cronici în care se spunea că ați găsit soluții surprinzătoare.*

I.C.: V-au trimis numai cronicile bune. Sunt un om care caută. Singurele premii pe care le-am luat au fost de poezie. Nu am o certificare a talentului, dar cred că el există. Altfel nu aș mai zăbovi în meseria aceasta. Îmi place să fac multe lucruri: în timpul facultății am scris poezie și profesorii îmi spuneau că am talent, scriu scenarii, unul dintre ele a fost preluat de Media Pro. În urmă cu zece ani, i l-am citit și lui Nae Caranfil și el mă numea „Almodovar al sitcomului”. Pe atunci aveam multe speranțe...

M.S.: *Sunteți de zece ani la Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploiești...*

I.C.: Debutul meu la Ploiești a fost în *Leonce și Lena* de Georg Büchner, regizat de Andreea Vulpe și Cristi Juncu. A fost singurul spectacol pe care l-au lucrat împreună. De când sunt aici, am făcut în fiecare an două-trei spectacole și am avut multe roluri importante. Așa am învățat meserie. Interpretarea personajelor principale ține de o anumită tehnică, diferită de cea a rolurilor secundare. De fiecare dată am căutat să găsec ceva nou în fiecare scenă, care să fie congruent cu tot ce s-a întâmplat, să fiu atent la întreg. Probabil că dacă aș fi fost în alt teatru nu aș fi jucat atât de mult. Totul ține de șansă și de cea mai mică întâmplare. Am lucrat cu mulți regizori, dar întâlnirile care au contat cu adevărat au fost puține. Cei care m-au marcat și cu care am simțit că am o legătură specială au fost: Alexandru Dabija, cu care am colaborat foarte bine, și Cristi Juncu care îmi este prieten și coleg. Cu Cristi am o relație specială, vorbim despre foarte multe lucruri, lui nu-i place ce scriu eu și nici mie ce scrie el, uneori ne și certăm. Foarte bine am lucrat și cu Vlad Massaci, cu Andreea Vulpe și Radu Afrim. Cred că oamenii care văd lumea la fel ajung la o comunicare dincolo de cuvinte. Alexandru Dabija are știința de a-ți preda mecanica inefabilului. Teatrul este o artă șamanică. Sunt câțiva regizori și actori care încearcă să descopere un limbaj dincolo de cel articulat, logic și abstractizat. Cred că omul ancestral, după ce a omorât primul animal s-a întors în peșteră și, necunoscând vorbirea, a transmis doar emoția pe care a simțit-o în acele momente. Revelația aceasta am avut-o la o repetiție în care Sandu Dabija încerca să mă facă să joc bănuiala care se strecura în mine pe nesimțite. Mi-a explicat mecanic cum se face lucrul acesta. Indicația lui a fost să mă uit la partener și mâna să îmi meargă împotriva vorbei și fiecare să aibă un ritm diferit. Așa s-a născut un moment magic de teatru. Sunt lucruri inefabile care se întâmplă aici și acum, pe care le poți interpreta dar nu și povesti.

M.S.: *Cum lucrați cu Cristi Juncu?*

I.C.: Cristi Juncu este un bursuc care vine și spune ce vrea să facă, dar nu știe întotdeauna exact cum. Are intuiții, știe să aștepte și să caute împreună cu actorii. Eu mă flambez și devin mai baroc, el taie. Cam așa se întâmplă. El este apolinic și eu dionisiacul. *Furtuna* de William Shakespeare cred că a vrut să fie un spectacol despre el. Este în aceeași situație cu Prospero. El a tradus textul și a luat exact ce l-a interesat: faptul că acest om își iubește foarte mult fiica și vrea să o căsătorească. De la acest punct am pornit. Sigur că sunt persoane care spun că nu are dimensiunea filosofică a piesei lui Shakespeare, dar nici nu am urmărit lucrul acesta. În ceea ce îl privește pe Prospero, Cristi ne spunea că după ce reușește să îi prindă în cercul lui magic pe toți cei care i-au făcut rău, trece dincolo de răzbunare. Este cuprins de iubire. Indicația pe care mi-a dat-o a fost să fac această trecere spunând totul printre lacrimi. Asta mi-am dorit să exprim prin personajul meu: un Prospero care să vibreze la tot ceea ce este bun, la tot ce se întâmplă în jurul lui. La sărbătoarea pe care o pregătește pentru fiica lui și pentru Ferdinand are un moment, când, brusc își amintește de Caliban și îl cuprinde o furie violentă. Abia după zece spectacole am găsit motivația, lucrul care îl determină să aibă această schimbare. La una dintre reprezentații, mi-am schimbat locul în care mă așezam pentru a urmări serbarea, m-am așezat cu spatele la reprezentația zânelor și cu fața spre copii. Brusc am avut revelația momentului – în momentul său de maximă fericire, deși trăiește ce și-a dorit mai mult, Prospero își dă seama că nu poate opri clipa, că totul este zădărnice, că toată viața ne este înconjurată de somnul în care o să ne cufundăm cu toții. Mânia mea împotriva lui

Cu Ada SIMIONICĂ în *Trei surori* de A.P. Cehov

Caliban a venit ca o revoltă împotriva faptului că suntem trecători. Am luat din Prospero doar partea pe care credeam că o pot controla și am încercat să o fac cât mai bine.

M.S.: *La ce să se aștepte spectatorul care vine la spectacol?*

I.C.: La emoție. Ne-am străduit să scoatem în evidență latura emoțională. Nu ne-am axat pe lucruri filosofice, nu am făcut un spectacol de imagine. *Furtuna* regizată de Cristi Juncu vorbește despre relațiile umane bazate pe dragoste. Bănuiesc că acesta a fost și gândul lui Shakespeare. Pe măsură ce îmbătrânim, ne întoarcem cu toții spre lucrul care ține lumea aceasta laolaltă.

M.S.: *Aveți un fiu...*

I.C.: Stau mult timp cu fiul meu. Mă uit la el și mă văd pe mine. Are șapte ani și sunt îngrijorat că nu reușesc să îi fiu tată, ci doar un fel de frate mai mare. Îmi este foarte drag și trăiesc alături de el fiecare moment din viața lui, învăț poeziile alături de el și tremur să nu uite vreun cuvânt. Câteodată, mă surprind în timp ce citesc ceva gândindu-mă cum o să-i explic toate lucrurile acelea când se va face mare și va putea să înțeleagă. Eu nu am avut șansa aceasta. Uneori îl invidiez că are așa părinți. Mă gândesc cum o să-i vorbesc despre numerele negative, cum o să-i explic lumea. Deocamdată la teatru vine destul de puțin, pentru că este prea mic. Abia acum începe să facă diferența dintre desene animate și film.

M.S.: *Credeți că este un dezavantaj faptul că nu jucați în București?*

I.C.: Faptul că nu sunt în București poate fi o problemă de vanitate, capitala îți oferă vizibilitate. Ca împlinire din punct de vedere al meseriei sau al lucrurilor pe care le fac, nu cred că sunt mulți actori din București care pot spune că au jucat la fel de mult. Dezavantajul este că, fiind un oraș mai mic, publicul se epuizează

foarte repede, în douăzeci-treizeci de spectacole. Când am venit la Teatrul „Toma Caragiu“, m-am gândit că este aproape de capitală. Mi-ar plăcea să joc în București, dar să interpretez roluri care să mă intereseze, nu doar să fiu acolo. Depinde ce își dorește fiecare. Capitala poate oferi notorietate și vizibilitate. În ultimii ani, Teatrul „Toma Caragiu“ s-a impus ca trupă, așa se vorbește despre el. Este o modalitate de a nu jigni individualitățile bucureștene. Nu mă deranjează acest lucru. Mă doare doar când trebuie să casăm un spectacol. Cu *Trei surori* de A.P. Cehov am fost în Coreea și, după trei ani, ne-au invitat la un festival din Japonia. A fost destul de greu să reluăm spectacolul după ce nu îl mai jucasem de foarte mult timp. Acum, după cinci ani de la premieră, spectacolul mi se pare chiar mai bun decât atunci. Aceasta este dovada că ar fi putut fi jucat încă, avea energie internă. Însă, din păcate, în Ploiești nu mai erau spectatori.

M.S.: *Ce faceți când nu repetați nimic?*

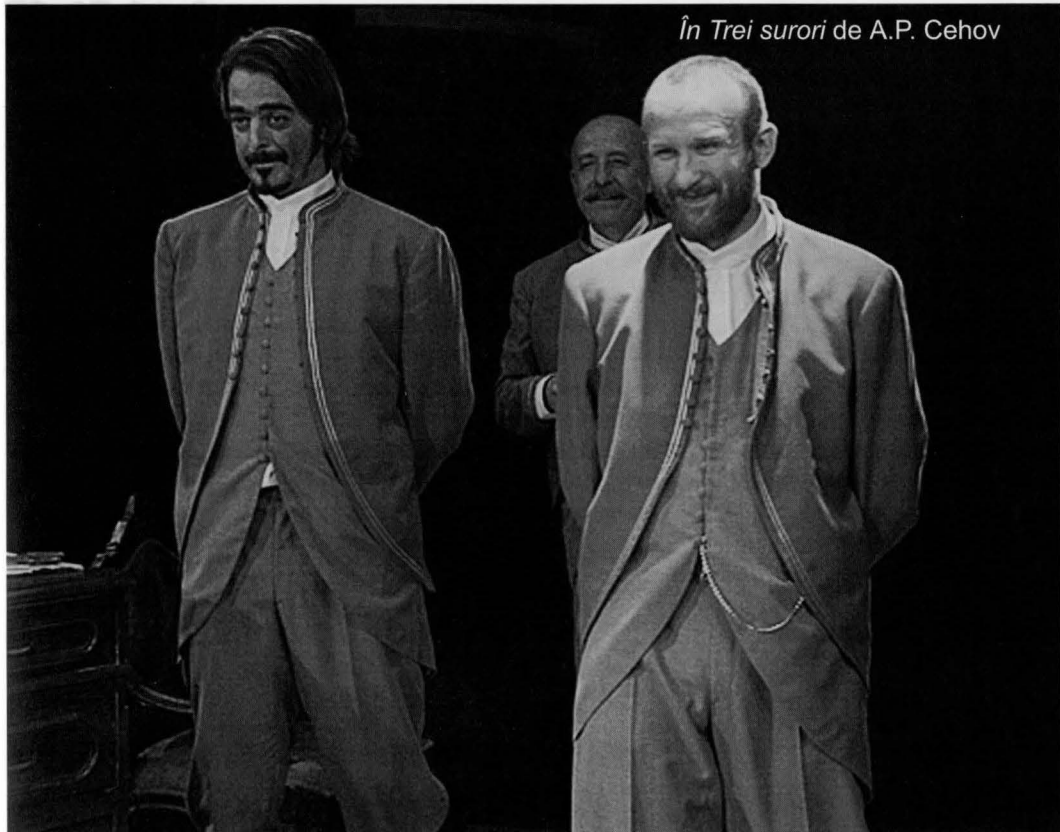
I.C.: Am o personalitate obsesivă. Se spune că unul dintre stră-străbunicii mei și-a pierdut într-o noapte toată averea la cărți. Era un fel de primar, birău cum se spunea atunci. Apoi s-a întors acasă și s-a spânzurat. Copiii lui au intrat slugi la oamenii din sat. Mi-e frică să mă apuc de un lucru pentru că, chiar și atunci când mă apuc de un joc pe calculator, nu mă las până nu îl termin. Încerc să îmi canalizez energia spre lucruri bune. La douăzeci de ani am vrut să învăț istoria artei și mi-am umplut pereții de tablele cu curente și pictori. Nu am un criteriu după care să fac aceste lucruri. Dar când mă pasionează ceva, nu mă pot stăpâni și vreau să duc totul până la capăt. Uneori mi se întâmplă să mă plictisesc și să las totul baltă. Acum mă preocupă istoria universului. Este un mod de a-mi ține creierul treaz. Sunt un sedentar. Acest lucru mi se trage și de la faptul că tot timpul am trăit în viitor, mi-am proiectat existența într-un ipotetic *mai încolo*.

M.S.: *Ce vă place și ce nu la meseria dumneavoastră?*

I.C.: Când încep să repet un rol, fac toate ironiile din lume cu privire la el. Uneori îmi exasperez colegii. Când repetam la *Furtuna*, după o lună în care nu-l iertasem pe Prospero, Cristi Juncu m-a luat de-o parte și m-a întrebat dacă o să reușesc să fac personajul. Este mecanismul meu de a căuta. Încep întâi cu lucrurile reșe. Pentru mine viața este o tabără, un dar, un lucru pe care trebuie să îl faci cu plăcere și să te bucuri că îl ai. Ce poate fi mai frumos într-o tabără decât să fii la grupul de teatru unde sunt femeile cele mai frumoase, oamenii cei mai talentați? Sunt recunoscător pentru ceea ce am, chiar dacă la un moment dat ajunsesem să adorm între două replici de oboseală. Mă simt bine doar atunci când fac teatru. Nu cred că este nimic pe lumea asta care să îmi placă mai mult. Atunci când se întâmplă ceva neplăcut, mă retrag un pic și încerc să înțeleg care a fost cauza. Mă străduiesc să le iau drept experiențe, ca făcând parte din viață. Singurul lucru definitiv e moartea. Un lucru rău este boala și faptul că pentru a juca un rol trebuie să se întâmple lucruri dincolo de talent și dorință.

M.S.: *Există un rol de care vă simțiți mai apropiat?*

I.C.: Toate rolurile îmi sunt dragi. Există două moduri de a juca: într-un fel interpretezi drama și în cu totul altul comedia. Drama are mult de-a face cu vibrația, cu transmiterea emoției, iar comedia presupune reguli stricte, este mult mai elaborată. Îmi place să joc și dramă, dar mă bucur și de o comedie de bulevard în care pot să improvizez sau să experimentez, să văd cât pot întinde coarda, cât poate publicul să ducă. Cred că fiecare spectacol are viața lui, regulile lui interne și fiecare actor are propriul fel de a-și construi personajul.

În *Trei surori* de A.P. Cehov

M.S.: *Vi s-a întâmplat să lucrați cu un regizor și ceea ce vede e-l să nu coincidă cu ceea ce credeți dumneavoastră?*

I.C.: Mi s-a întâmplat de multe ori. În aceste cazuri discut până unul dintre noi este de acord cu celălalt. Dacă sunt convins că am dreptate și țin la lucrul respectiv, mă lupt. A fost un caz când m-am retras din distribuție. Am avut senzația că ne chinuim reciproc. Sunt și regizori care vor să execut ceva și nu încercă să ia din ceea ce sunt eu pentru a face punți spre personaj. În acele momente mă întreb de ce m-a distribuit dacă mă pune să fac un rol care nu se potrivește cu datele mele.

M.S.: *Repetăți ceva?*

I.C.: Acum nu, dar urmează să vină la Ploiești Radu Afrim. După aceea voi lucra cu Andreea Vulpe care vrea să monteze *Othello* și... Cine știe? Poate îl voi juca pe Iago.

M.S.: *În ce fel v-a împlinit meseria dumneavoastră?*

I.C.: Mi-a anesteziat fatalismul. M-a făcut să nu îmi dau seama că au trecut zece ani. Nu pot să cred că sunt la vârsta la care am întâlnit actori când am venit în teatru și mi se păreau bătrâni. Relația mea cu teatrul este asemenea unei mari prietenii. Oricât de greu mi-ar fi uneori, reușesc să trec peste și să îl iubesc în continuare. În ciuda nereușitelor sau a neșanselor, fiecare rol nou mă incită și entuziasmează. Asta este frumusețea acestei meserii.

A consemnat Mirela SANDU